

Az Alaptörvény rejtett alkotmányos identitás védelmi funkciója? – A Kúria kvótaellenes népszavazással kapcsolatban hozott végzésének vizsgálata az alkotmányos identitás tükrében

Hancz Patrik

Széchenyi István Egyetem

Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar, Alkotmányjogi és Politikatudományi
Tanszék

email: hanczpatrik@gmail.com

Absztrakt

Az Alaptörvény a nemzetközi jog/EU jog és a belső jog összhangját fogalmazza meg, azonban nem bontja ki a hierarchikus kapcsolatok mibenlétét, illetve – ami a tanulmány céljából a legfontosabb – a nemzetközi jog/EU jog Alaptörvénnyel (ezáltal az Alkotmánybírósággal) való kapcsolatáról sem esik szó. Vajon elég támpont-e az Alkotmánybíróság döntéshozatala során, hogy a belső jog a nemzetközi joggal/EU joggal nem lehet ellentétes? Az Alkotmánybíróság munkája során mindhárom területet (nemzeti jogot, a nemzetközi jogot/EU jogot – a szerződések, a szokásjog, és a nemzetközi szervezetek felé irányuló kötelezettségek Magyarország részéről - és az Alaptörvényt) együtt alkalmazza. Ennek ellenére még mindig ott lebeg előttünk a probléma, hogy a nemzetközi jogi/EU jogi kötelezettség, mégis mennyiben, milyen irányban befolyásolja az alkotmánybírákat a döntéshozatal során?

Kulcsszavak: Alaptörvény, Alkotmánybíróság, alkotmányos identitás, Kúria, népszavazás

1. BEVEZETÉS

A kutatómunka során az elmúlt időszak eseményei lettek összekapcsolva, különös tekintettel a kvótaellenes népszavazásra. Sok kérdés merült fel a témával kapcsolatban, azonban ugyanannyi kérdés maradt válaszok nélkül. A munka eredménye nem fogja eldönteni a vitás kérdéseket, azonban új nézőpontból igyekszik megmutatni az alkotmányos identitás kérdéskörét, miszerint ez a védelmi mechanizmus megtalálható az Alaptörvényben (legalábbis a Kúria végzéséből erre lehet következtetni) és az érvénytelen népszavazást követő alkotmánymódosítással gyakorlatilag csak megerősítve lett volna ez a rendelkezés. A kutatómunka során vizsgáltam az alkotmányos identitást, az Alaptörvény egyes rendelkezéseit, és feldolgoztam a Kúria kvótaellenes népszavazással kapcsolatban hozott végzését. Semmiképpen sem állítom, hogy ennek precedens jellegű ereje lenne, azonban érdemes

részletesebben is foglalkozni az érvelés tartalmával. A végzéssel kapcsolatban nehéz függetlenül megállapítani, hogy a kérelmezőknek volt-e igazuk, vagy legalábbis hasznos, használható érveket hoztak-e fel, vagy pedig a beavatkozóként megjelenő Kormánynak, végső soron pedig a Kúriának. A kérelmezők érvelése között is találhatunk kifejezetten erős érveket, melyekre ki is térek a tanulmányban.

2. AZ ALKOTMÁNYOS IDENTITÁS

Az alkotmányos identitás fogalmát elsősorban körülírni lehet, mintsem meghatározni. A Maastrichti és a Lisszaboni Szerződésekben találkozhatunk a kifejtésével, az utóbbiban a 3a. cikk (2) bekezdése foglalkozik ezzel a kérdéssel:

„Az Unió tiszteletben tartja a tagállamoknak a Szerződések előtti egyenlőségét, valamint nemzeti identitását, amely elválaszthatatlan része azok alapvető politikai és alkotmányos berendezkedésének, ideértve a regionális és helyi önkormányzatokat is. Tiszteletben tartja az alapvető állami funkciókat, köztük az állam területi integritásának biztosítását, a közrend fenntartását és a nemzeti biztonság védelmét. Így különösen a nemzeti biztonság az egyes tagállamok kizárólagos feladata marad.”¹

A Lisszaboni Szerződés használja a nemzeti identitás kifejezést – ami lényegében szinonimája az alkotmányos identitásnak – és kiemeli, hogy az elválaszthatatlan része a tagállam alkotmányos berendezkedésének. Ezzel a rendelkezéssel megy szembe az Európai Unió Bírósága, mikor kinyilvánította, „*hogy a tagállamok nem hivatkozhatnak saját alkotmányos berendezkedésükre annak érdekében, hogy az uniós jogot szelektíven vagy diszkriminatívan alkalmazzák.*”² Ez az érvelés is érthető, mivel szeretnék elkerülni, hogy a tagállamok ne csak a pozitív rendelkezéseket fogadják el. A csatlakozási klauzula esetében került elő az akkor még Magyar Köztársaság és az Európai Unió közti hatáskörmegosztás kérdésköre. „*A jelenlegi magyar csatlakozási klauzulával kapcsolatban azt kell rögzíteni, hogy egykori Alkotmány 2/A. §-a tovább él az Alaptörvény E) cikkében.*”³ 2/A. § (1) A Magyar

¹ Lisszaboni Szerződés az Európai Unióról Szóló Szerződés és az Európai Közösséget Létrehozó Szerződés Módosításáról <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:C2007/306/01&from=HU> (2017.02.14).

² SZAKÁLY ZSUZSA: *A történeti alkotmány és az alkotmányos identitás az Alaptörvény tükrében*, <http://uni-nke.hu/uploads/media/items/szakaly-zsuzsa-a-torteneti-alkotmany-es-az-alkotmanyos-identitas-az-alaptoervenytukreben.original.pdf> (2017.02.15), 34.

³ BALOGH-BÉKÉSI NÓRA: *Szuverenitásféltség és alkotmány* http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/mtalwp/2014_57_Balogh-Bekesi.pdf (2017.02.15), 2.

Köztársaság az Európai Unióban tagállamként való részvétele érdekében nemzetközi szerződés alapján – az Európai Uniót, illetőleg az Európai Közösségeket (a továbbiakban: Európai Unió) alapító szerződésekből fakadó jogok gyakorlásához és kötelezettségek teljesítéséhez szükséges mértékig – egyes, Alkotmányból eredő hatásköreit a többi tagállammal közösen gyakorolhatja; e hatáskörgyakorlás megvalósulhat önállóan, az Európai Unió intézményei útján is.⁴

3. A KVÓTAELLENES NÉPSZAVAZÁS ELŐZMÉNYE

2015. szeptemberében az Európai Unió Tanácsa határozatot hozott, amely az Európai Unió kvótarendszer előzményeként fogható fel. A minősített többségi szavazás során Magyarország, Csehország, Szlovákia és Románia ellenszavazatukkal fejezték ki nemtetszésüket a határozattal szemben. A Magyar Országgyűlés rövid időn belül reagált az eseményekre és 2015. november 17-én elfogadta azt a törvényjavaslatot, amely az Európai Unió Bírósága előtti semmisségi eljárás megindítására kötelezte a magyar Kormányt. Az indokolás alapját a szubszidiaritás elvének sérelme adta, mivel az érvelés szerint a nemzeti parlamentek nem tudtak kifogással élni, így a szubszidiaritás elve sérelmet szenvedett. Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (továbbiakban: EUMSZ) 263. cikke által biztosított semmisségi eljárás iránti keresetet a Kormány 2015 decemberében nyújtotta be az Európai Unió Bíróságához. Hasonlóképpen járt el Szlovákia is.

Az események azonban még nem értek véget. Magyarország Kormánya képviselőjében, a miniszterelnök kabinetfőnöke, mint a népszavazási kezdeményezés szervezője 2016. február 24-én országos népszavazásra javasolt kérdést nyújtott be a Nemzeti Választási Bizottsághoz. Az NVB 4/2016. számú határozatával hitelesítette az országos népszavazási kezdeményezés kérdését, amely több hónapra keresztül hatotta át, és osztotta meg a társadalmat. A kérdés így hangzott: „*Akarja-e, hogy az Európai Unió az Országgyűlés hozzájárulása nélkül is előírhasssa nem magyar állampolgárok Magyarországra történő kötelező betelepítését?*” Az NVB határozatában megállapította, hogy a kérdés az Alaptörvényben, valamint Nsztv.-ben megfogalmazott követelményeknek megfelelt, így hitelesítette azt. A kérdés több részét is hevesen támadták a kérelmezők és tartalmi, logikai hibákra is felhívták a figyelmet. Ezekkel a tanulmány nem szándékozik foglalkozni, helyette kifejezetten a „*Országgyűlés hozzájárulása nélkül*”-i rész kérdéskörét vizsgálja részletesebben, hiszen lényegében arról van szó, hogy az Európai Unió hozhat-e olyan döntést, mellyel szemben nem lehet mit tenni, csak elfogadni.

⁴ 1949. évi XX. törvény A Magyar Köztársaság Alkotmánya <http://alkotmany.hu/alkotmanyok/hatalyos/hatalyosalkotmany.pdf> (2017.02.15).

Természetesen a fentitől függetlenül hozhat, tekintettel az elsődleges és még az egyes, másodlagos jogforrásokra is.

A hitelesítést követően a Kúria elé került az ügy, amelyről a Knk.IV.37.222/2016/9. sz. végzésében döntött. Hat kérelmező fejtette ki álláspontját a kérdéssel, és az ezzel összefüggésben megfogalmazott aggályokkal kapcsolatban, a legjelentősebb fejtegetések mégis a nemzetközi jog, az EU-s jog, és a tagállami jog közötti kapcsolatokra fókuszáltak, lényegében az alkotmányos identitás kérdését érintették, azonban ez szó szerint nem volt használva a végzésben.

Az I.r. kérelmező kérelmében ismertette a népszavazási kérdés kapcsán a vonatkozó uniós rendelkezéseket, így az ügyhöz tartozó elsődleges és másodlagos uniós jogforrásokat. Kifejtette, hogy álláspontja szerint az NVB által hitelesített kérdés már eleve olyan tárgykört érintett, amely az Alaptörvény 8. cikk (2) bekezdése alapján nem tartozik az Országgyűlés hatáskörébe, így annak hitelesítését meg kellett volna tagadni.

A II.r. kérelmező a Kúria Knk.37.446/2014. sz. döntésére hivatkozott, miszerint nemcsak a nemzetközi szerződést kihirdető törvény, de a nemzetközi szerződésből eredő kötelezettség is tiltott népszavazási tárgykör, így a tanácsi határozat is ilyen tárgykört képez az Alaptörvény E) cikk (2) bekezdése alapján.

A kérelmekre reagálva a Kormány (képviselője útján) beavatkozást jelentett be és érdemi nyilatkozatot is előterjesztett. Kifejtette, hogy a népszavazási kérdés hitelesíthető, mivel szemben az I.r. kérelmező álláspontjával a kérdés az Országgyűlés hatáskörébe tartozik, és nem sért nemzetközi szerződésből eredő kötelezettséget,

„mivel az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint az egyes alapító szerződések és azok módosításai, illetve a csatlakozási szerződések a belső jog részét képezik, amelyek a magyar alkotmányjog szempontjából már nem minősülnek nemzetközi szerződésnek.”⁵

A szakirodalom is alátámasztja ezt a gondolatmenetet, mivel a magyar jogforrások mellett az európai uniós jogforrások is a hazai jogrendszer részei, így a Kormány szerint már nem minősülnek nemzetközi szerződésnek, tehát a kérdés nem sért nemzetközi szerződésből eredő kötelezettséget. Az érvelése lényege, hogy a szuverenitás átruházása nem volt általános a menekültügy területén. Az érvelés helytálló, mivel a menekültügyi politikával kapcsolatos szabályokat az Európai Unió intézményei és a tagállamok közösen gyakorolják, tekintettel arra, hogy ez osztott hatáskör. A menekültügyi rendelkezéseket az EUMSZ 78. cikke tartalmazza. Úgy vélem, a teljes cikk idézése fontos, mivel az érvelések között ritkán kerül elő ez a rendelkezés, és annak tartalmi elemei.

⁵ A Kúria Knk.IV.37.222/2016/9. sz. végzése.

(1) Az Unió közös menekültügyi, kiegészítő és ideiglenes védelem nyújtására vonatkozó politikát alakít azzal a céllal, hogy a nemzetközi védelmet igénylő harmadik országbeli állampolgárok mindegyike számára megfelelő jogállást kínáljon és biztosítsa a visszaküldés tilalma elvének tiszteletben tartását. E politikának összhangban kell lennie a menekültek jogállásáról szóló, 1951. július 28-ai genfi egyezményvel és az 1967. január 31-ei jegyzőkönyvvel, valamint az egyéb vonatkozó szerződésekkel.

(2) Az (1) bekezdésben foglaltak céljából az Európai Parlament és a Tanács rendes jogalkotási eljárás keretében intézkedéseket állapít meg egy közös európai menekültügyi rendszer létrehozása céljából, amely a következőket foglalja magában:

a) az Unió egészén belül érvényes, egységes menekült jogállás a harmadik országok állampolgárai számára,

b) egységes kiegészítő védelmet biztosító jogállás a harmadik országok azon állampolgárai számára, akiknek, anélkül hogy európai menekült jogállást kapnának, nemzetközi védelemre van szükségük,

c) közös rendszer a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek tömeges beáramlása esetén e személyek ideiglenes védelmére,

d) közös eljárások az egységes menekült-, vagy kiegészítő védelmet biztosító jogállás megadására és visszavonására vonatkozóan,

e) a menedékjog vagy kiegészítő védelem iránti kérelem elbírálásáért felelős tagállam meghatározására vonatkozó kritériumok és eljárások,

f) előírások a menedékkérők és a kiegészítő védelmet kérők befogadásának feltételeire vonatkozóan,

g) partnerség és együttműködés a harmadik országokkal a menedékkérők, illetve a kiegészítő vagy ideiglenes védelmet kérő személyek beáramlásának kezelése céljából.

(3) Ha egy vagy több tagállam olyan sürgősségi helyzetben szembesül, amelyet harmadik országok állampolgárainak hirtelen beáramlása jellemez, a Tanács a Bizottság javaslata alapján az érintett tagállam vagy tagállamok érdekében átmeneti intézkedéseket fogadhat el. A Tanács az Európai Parlamenttel folytatott konzultációt követően határoz.⁶

„Az NVB által hitelesített kérdés uniós összefüggései részben az uniós jog nemzetközi jellege, részben pedig az Alaptörvény Európai Unióra vonatkozó szabálya, különösen a E) cikk szerint érvényesülnek. A népszavazásra feltett

⁶ Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=hu> (2017.02.14).

kérdés nem ütközik az E) cikk (2) bekezdésébe, mivel az Alaptörvény e rendelkezése külön utal arra, hogy az alapító szerződésekből fakadó jogok gyakorlásához és kötelezettségek teljesítéséhez szükséges mértékig került sor egyes hatáskörök többi tagállammal közös, az Európai Unió intézményei útján történő gyakorlására.”⁷

Véleményem szerint a Kúria tárgyban hozott végzésének talán ez a legfontosabb pontja. A fenti érvelésben kifejti, hogy a feltett kérdés, nem ütközik az Alaptörvény hivatkozott cikkébe, mivel alapító szerződésekből fakadó jogok gyakorlásához és kötelezettségek teljesítéséhez szükséges mértékig került sor egyes hatáskörök többi tagállammal közös gyakorlására. Ezzel a mondattal a Kúria gyakorlatilag alkalmazta a rejtett alkotmányos identitás védelmi funkcióját az Alaptörvénynek.

Fontos továbbá kiemelni a Kormány azon érvelését, miszerint az uniós jogból eredő kötelezettségek és a nemzetközi szerződésből eredők között nem vonható párhuzam. *Az Alkotmánybíróság 1053/E/2005. határozata értelmében az Európai Közösségek alapító és módosító szerződésai az Alkotmánybíróság hatáskörének szempontjából nem minősülnek nemzetközi szerződéseknek.*⁸ A végzés, illetve az ügy alapja lényegében az Alaptörvény E) és Q) cikkeinek értelmezése körüli vita, nevezetesen, hogy tiltott tárgykörnek minősül-e a Nemzeti Választási Bizottság által hitelesített kérdés vagy sem. Lényeges ennek eldöntése, mivel a magyar alkotmányos gyakorlat eltérő joghatást tulajdonít az uniós jognak és a nemzetközi jognak.

A nemzetközi szerződésekkel szembeni Alaptörvény 8. cikk (3) bekezdés d) pontja szerinti tiltott népszavazási tárgykör tekintetében a nemzetközi szerződésből eredő kötelezettség érintettségét eltérően kell annak megfelelően kezelni, hogy az Alaptörvény E) cikke szerinti “az Európai Unióban tagállamként való részvétele érdekében (kötött) nemzetközi szerződés” vagy Q) cikke szerinti nemzetközi szerződésre vonatkozik a népszavazási kérdés.⁹

Összehasonlítóképpen legyen előttünk az Alaptörvény szövege:

3.1. Alaptörvény E) cikk

(1) Magyarország az európai népek szabadságának, jólétének és biztonságának kiteljesedése érdekében közreműködik az európai egység megteremtésében. (2) Magyarország az Európai Unióban tagállamként való részvétele érdekében nemzetközi szerződés alapján - az alapító szerződésekből fakadó jogok gyakorlásához és kötelezettségek teljesítéséhez szükséges mértékig - az Alaptörvényből eredő egyes hatásköreit a többi tagállammal közösen, az Európai Unió intézményei útján gyakorolhatja. (3) Az Európai Unió joga - a

⁷ A Kúria Knk.IV.37.222/2016/9. sz. végzése.

⁸ Uo.

⁹ Uo.

(2) bekezdés keretei között - megállapíthat általánosan kötelező magatartási szabályt. (4) A (2) bekezdés szerinti nemzetközi szerződés kötelező hatályának elismerésére adott felhatalmazáshoz az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.¹⁰

Az Európai Unióval kapcsolatos rendelkezések először – a korábban kiemelt szövegezéssel – az alkotmánymódosító törvény következtében kapott helyet az Alkotmányban, 2002-ben. Az erre vezető útra az Alkotmánybíróság vezette az alkotmányozó hatalmat, mivel kifejtette, hogy a csatlakozás érinti az ország szuverenitását, és ezt tisztázni kell az Európai Unióba történő belépés előtt. Az Alaptörvény szabályozása már eltér a korábbtól, és deklarálja az európai uniós jogforrások kötelező erejét. „Az Európai Unió jogforrásai közül ugyan több eddig is kötelezően alkalmazandó volt, azonban alkotmányi szinten most először került elismerésre az, hogy a magyar jogforrások mellett az európai uniós jogforrások is a hazai jogrendszer részei és általánosan kötelező magatartási szabályokat tartalmazhatnak.”¹¹

3.2. Alaptörvény Q) cikk

(1) Magyarország a béke és a biztonság megteremtése és megőrzése, valamint az emberiség fenntartható fejlődése érdekében együttműködésre törekszik a világ valamennyi népével és országával. (2) Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját. (3) Magyarország elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait. A nemzetközi jog más forrásai jogszabályban történő kihirdetésükkel válnak a magyar jogrendszer részévé.¹²

Egyrészt rendelkezik a nemzetközi jog általánosan elismert szabályainak elfogadásáról külön transzformáció nélkül. Ezekben az esetekben a transzformációt ugyanis maga az Alaptörvény hatja végre. A megfogalmazás következtében egyes esetekben továbbra is vitás maradhat, hogy melyek a nemzetközi jog általánosan elismert szabályai, de mindenképpen ide tartoznak az általános jogelvek és a nemzetközi szokásjog.”¹³

4. KUDARC-E AZ ALKOTMÁNYMÓDOSÍTÁS BUKÁSA?

Az E) cikk (2) bekezdésének módosítása a következőképpen történt volna:

¹⁰ Alaptörvény E) cikk.

¹¹ *Kommentár Magyarország Alaptörvényéhez*, 2013, Közigazgatási és Jogi Kiadványok, Wolters Kluwer Kft. Budapest, 38.

¹² Alaptörvény Q) cikk.

¹³ *Kommentár Magyarország Alaptörvényéhez*, 63.

„Magyarország az Európai Unióban tagállamként való részvétele érdekében nemzetközi szerződés alapján – az alapító szerződésekből fakadó jogok gyakorlásához és kötelezettségek teljesítéséhez szükséges mértékig – az Alaptörvényből eredő egyes hatásköreit a többi tagállammal közösen, az Európai Unió intézményei útján gyakorolhatja. Az e bekezdés szerinti hatáskörgyakorlás összhangban kell álljon az Alaptörvényben foglalt alapvető jogokkal és szabadságokkal, továbbá nem korlátozhatja Magyarország területi egységére, népeiségére, államformájára és állami berendezkedésére vonatkozó elidegeníthetetlen rendelkezési jogát.”¹⁴

Az Alaptörvény R) cikke pedig a következő (4) bekezdéssel egészült volna ki „(4) Magyarország alkotmányos identitásának védelme az állam minden szervének kötelessége.”¹⁵ Mindkettő nagyon komoly változást eredményezett volna. Az előbbi a tényleges hatását tekintve, illetve hivatkozási alap lehetett volna az Európai Unió Tanácsával szemben. Az utóbbi abból a szempontból lett volna érdekes, hogy végre alaptörvényi szinten lett volna deklarálva az alkotmányos identitás fogalma, habár a módosítás szövege sem árul el többet, mint amennyit most tudnánk róla beszélni, valószínűleg bizonytalanul alkalmazták volna a rendelkezést. A fenti gondolatmenetre hivatkozva, illetve a végzésben felhozott érvekre támaszkodva, a tanulmány arra az eredményre kívánt jutni, hogy – igaz nincs leírva – van alkotmányos / nemzeti identitás védelem az Európai Unióval szemben az Alaptörvényben, még ha ez nem is egy univerzális védelem, tekintettel arra, hogy a nemzetközi joggal szemben nincs ilyen védelem.

MELLÉKLET

A tanulmány során használt fogalmak:

A 2009. december 1-jén hatályba lépett Lisszaboni Szerződés¹⁶ más alapokra helyezte a hatáskörök megosztását, és három típust¹⁷ különböztet meg:

1. Kizárólagos:

„Ha egy meghatározott területen a Szerződések kizárólagos hatáskört ruháznak az Unióra, e területen kizárólag az Unió alkothat és fogadhat el kötelező erejű jogi aktust, a tagállamok pedig csak annyiban, amennyiben őket az

¹⁴ Magyarország Alaptörvényének hetedik módosításáról szóló T/12458 sz. javaslat.

¹⁵ Uo.

¹⁶ A Lisszaboni Szerződés: bevezetés.

¹⁷ A hatáskörök elosztása az Európai Unión belül <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=uriserv:ai0020> (2016.11.30).

Unió erre felhatalmazza, vagy ha annak célja az Unió által elfogadott jogi aktusok végrehajtása.”¹⁸

2. Megosztott:

„Ha egy meghatározott területen a Szerződések a tagállamokkal megosztott hatáskört ruháznak az Unióra, e területen mind az Unió, mind pedig a tagállamok alkothatnak és elfogadhatnak kötelező erejű jogi aktusokat. A tagállamok e hatáskörüket csak olyan mértékben gyakorolhatják, amilyen mértékben az Unió hatáskörét nem gyakorolta. A tagállamok olyan mértékben gyakorolhatják újra a hatáskörüket, amilyen mértékben az Unió úgy határozott, hogy lemond hatáskörének gyakorlásáról.”¹⁹

3. Kiegészítő:

„Meghatározott területeken és a Szerződésekben megállapított feltételek mellett az Unió hatáskörrel rendelkezik a tagállamok intézkedéseit támogató, összehangoló vagy kiegészítő intézkedések megtételére, anélkül azonban, hogy ennek révén elvonná a tagállamok e területeken meglévő hatásköreit.”²⁰

A szubsziaritás elvét a Maastrichti Szerződés vezette be. Az elv joga alapja az Európai Unióról szóló szerződés 5. cikkének (3) bekezdése és a szubsziaritás és az arányosság elveinek alkalmazásáról szóló (2. sz.) jegyzőkönyv.²¹ Az elv lényege, hogy a központi hatalom csak kiegészítő funkcióval bír. Az Európai Unióról szóló Szerződés 5. cikk (3) bekezdése három együttes feltétel meglétét követeli meg, hogy az Unió intézményének fellépése összhangban legyen a szubsziaritás elvével. A szubsziaritás elve lényegében azt jelenti, hogy azokon a területeken, amelyek nem tartoznak kizárólagos hatáskörébe, az Unió csak akkor és annyiban jár el, amikor és amennyiben a javasolt intézkedés céljait az uniós országok nem tudják kielégítően megvalósítani, az Unió szintjén viszont jobban megvalósíthatók.²²

FELHASZNÁLT FORRÁSOK

Felhasznált irodalom

- [1.] BALOGH-BÉKÉSI NÓRA: *Szuverenitásféltség és alkotmány*, http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/mtalwp/2014_57_Balogh-Bekesi.pdf (2017.02.15).

¹⁸ EUMSZ 2. cikk (1) bekezdés.

¹⁹ EUMSZ 2. cikk (2) bekezdés.

²⁰ EUMSZ 2. cikk (5) bekezdés.

²¹ http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/hu/displayFtu.html?ftuId=FTU_1.2.2.html (2016.11.30).

²² <http://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/subsidiarity.html> (2016.11.30).

- [2.] *Kommentár Magyarország Alaptörvényéhez*, 2013, Közigazgatási és Jogi Kiadványok, Wolters Kluwer Kft., Budapest.
- [3.] SZAKÁLY ZSUZSA: *A történeti alkotmány és az alkotmányos identitás az Alaptörvény tükrében*, http://uni-nke.hu/uploads/media_items/szakaly-zsuzsa-a-torteneti-alkotmany-es-az-alkotmanyos-identitas-az-alaptorveny-tukreben.original.pdf hatáskörök elosztása az Európai Unión belül <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=uriserv:ai0020> (2017.02.15).

Felhasznált jogforrások

- [1.] Magyarország Alaptörvénye.
- [2.] Magyarország Alaptörvényének hetedik módosításáról szóló T/12458 sz. javaslat.
- [3.] Az 1949. évi XX. törvény A Magyar Köztársaság Alkotmánya.
- [4.] A Kúria Knk.IV.37.222/2016/9. sz. végzése
- [5.] Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata.
- [6.] Lisszaboni Szerződés az Európai Unióról Szóló Szerződés és az Európai Közösséget Létrehozó Szerződés Módosításáról.
- [7.] A Lisszaboni Szerződés.

Felhasznált egyéb források

- [1.] http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/hu/displayFtu.html?ftuId=FTU_1.2.2.html (2016.11.30).
- [2.] Subsidiarity <http://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/subsidiarity.html> (2016.11.30).